

DEJLETER N.

GAYR muslim
LRA

ABDEL GAWAD MOHAMMAD
L'Attitude de l'Islam à l'égard des
non musulmans (états et individus).
Rev. al-qanoun wal iqtisad 37 (1967),
pp. 217-242

- Zimmi,
müstemin

islamiye müsliman dünyan-
Lara (Büyük ve küçük) dan-
rancel.

MÜSTEMİN

Fikih

- Ceyra hukukun asisindan

العقوبة
ابو زهره
٢.٧ - ٢.٥

958

1183 MORÈRE, M. Statut personnel
étranger. RMD 17 (1965), pp. 43-44

Müstemin

19 OCAK 1993

936 ABEL, A. L'étranger dans l'Islam
classique. Rec. Soc. Jean Bodin 9 (1958),
pp. 331-351

Müstemin (İslam'ın dışı yer)
banca

19 OCAK 1993

MÜSTEMİN

Fikih

العلاقات الدولية
ابو زهره
٧٨ - ٧٩

769

MIDEO, v.XV. pp. , 1982 Beyrouth.
Not: Makale 317-329 sayfalari arasındadır.

HAAARMANN (Ulrich) et BACHMANN (Peter), Die islamische Welt zwischen
Mittelalter und Neuzeit. Festschrift für Hans Robert ROEMER zum 65. Geburtstag
Beirut, 1979. Beiträger Texte und Studien heraus gegeben vom Orient-Institut D.M.G.
Band 22, 18 x 25 cm. XVI + 702 pages.

L'intense activité scientifique du Prof. R. Roemer et le rôle important qu'il a joué
dans l'animation de l'orientalisme allemand, apoutes à l'affection et l'admiration de
ses nombreux collègues et amis, expliquent l'enthousiasme pris par MM. Haarmann et
Bachmann, tour à tour directeurs de l'Institut allemand de Beyrouth, de lui offrir
un volume de Festschrift où l'on trouvera une série imposante d'articles portant sur
l'histoire de l'Islam. Nous sommes heureux d'apporter notre contribution à cet hom-
mage collectif en reproduisant ici la liste des articles parus dans ce Festschrift.

Bertold SPULER (Hamburg): L'Islam et les minorités

609-2

MÜSTE
bb

- 137. Tritton, A. S.: *The Caliphs and their Non-Muslim Subjects. A Critical Study of the Covenant of 'Umar*. VII, 240 S. 8°. London 1930. — W. BJÖRKMAN OLZ 34 (1931) 870-872. — J. SCHACHT Islam XIX 289-293. — D. S. M. JRAS 1932 989/990. — R. HARTMANN ZDMG 85 N. F. 10 (1932) 125/126.
- 138. — — *Islam and the Protected Religions*. JRAS 1931, 311-338. — Über das Verhältnis der *Dimmi* zu dem muslimischen Staat nach den in der Chronik des Barhebraeus und anderen Quellen enthaltenen Nachrichten. Inhalt: Government. — Churches. — The Patriarch. — Bribery. — Honours. — Persecution. — Theological Discussion. — Social Condition. — Christian Arabs. — Jews. — Magians. — Sabians. — Christian Legend. — Apostasy. — Dress. — Wine. — Blood Money. — Holy Ground. — Taxes. — Doctors. — Literature. — Government Service. H. G.
- 139. Jesey-Fitzgerald, S.: *Muhammadan Law. An Abridgement according to its various schools*. London, Oxford 1931. XVI u. 252 S. 8°. — J. SCHACHT Islam XX 258-263. — R. L. JRAS 1932, 1073-1075. — A. SABONADIÈRE BSOS VI (1931) 808-811.

-HALIFAE
-HARBI
-MÜSTEMİN
-ZIMMİ

11 THAMNIZ 1991

- 17015 PANAITE, Viorel. Defending the status of *müste'min* Ottoman state bureaucrats' correspondence about French merchants and "coffee from Malta" in Aleppo. *Osmanische Welten: Quellen und Fallstudien. Festschrift für Michael Ursinus*. Hg. Johannes Zimmermann, Christoph Herzog und Raoul Motika. Bamberg: University of Bamberg Press, 2015, (Bamberger Orientstudien, 8), pp. 477-507. Evaluates ten unpublished letters, early 17th century.

Müste'min
132708

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMA:

01 Ocak 2019

X MUSTE'MIN

- SULH
- ZIMMI
- BAGY

١١٦ - ٥ - ٣

اسم الرسالة : البغاة، وأحكامهم في الشريعة الإسلامية
(ماجستير).
إعداد الطالب : محمد الثالث سعيد.
إشراف : الدكتور أبو الحمد أحمد موسى.
تاريخ الرسالة : ١٤٠٠ هـ - ١٩٨٠ م.
مباحث الرسالة : تشمل الرسالة مقدمة، وأربعة أبواب، وخاتمة.

ذكر الطالب في المقدمة فضل الله على العباد حيث شرع لهم ما يسعدهم في دينهم ودنياهم.

- أما الباب الأول: «البغاة وأحكامهم في الشريعة الإسلامية» فقد تناول: تعريف «البغي» لغةً واصطلاحاً، الفرق بين البغاة وغيرهم من الخارجين على الإمام، حكم نصب الإمام، وجوب طاعة الإمام.

- وأما الباب الثاني: فيشمل ثمانية فصول هي:
مشروعية قتال البغاة.

ما يفعله الإمام عند خروجهم.
كيفية قتال البغاة.

من يقتل منهم ومن لا يقتل.
حكم من حضر مع البغاة ولم يقاتل.
ما يفعله الإمام عندما يظفر بهم.

26 OCAK 1993

محمد حسن الشابي، دليل الرسائل الجامعية، في كتب الشريعة والدراسات الإسلامية

بمناسة أم الفرد - بمكة المكرمة ١٤١٣هـ

دمشق الطبعة الأولى ١٤٠٣هـ - ١٩٨٣م

- MIAL
- CEZB
- KISAS
- AKILE

MÜSTE'IMIN

- HIRABI
- GAYRIMÜSLİM
- ZİMMİ
- KATİL
- DIYET

١٨١ - ٧٠ - ٣

اسم الرسالة :	دية النفس (ماجستير)
إعداد الطالب :	يحيى بن أحمد الجردى
إشراف :	الدكتور أبو الحمد أحمد موسى
تاريخ الرسالة :	١٣٩٨ هـ - ١٩٧٨ م
مباحث الرسالة :	تشمل الرسالة: مقدمة، وستة أبواب، وخاتمة.

ذكر الطالب في المقدمة سبب اختياره للموضوع، وهو شدة صلته بحياة المجتمع، وحفظ أرواح أفراده.

- أما الباب الأول: فقد عرّف فيه القتل وأقسامه، وتعريف كل نوع وموجباته.

- وأما الباب الثاني: ففيه أربعة فصول، هي: تعريف الدية، دليل مشروعيتها، الأموال التي تؤخذ منها الدية. دية المرأة الحرة المسلمة.

- وأما الباب الثالث: «دية غير المسلمين»، هل لهم دية أو لا؟ دية أهل الكتاب، دية المجوس، دية سائر الكفرة.

- وأما الباب الرابع: «العاقلة» ففيه خمسة فصول، هي: تعريف العاقلة،

كيفية المشاركة في الدية،

ALDEEB ABU-SAHLEH (Sami Awad). *Non-musulmans en pays d'Islam. Cas de l'Egypte*. Préface du Prof. A. Von Overbeck de l'Université de Fribourg, Editions universitaires, Fribourg (Suisse), 1979, 15 x 22 cm, 405 pages.

L'auteur, Palestinien, a entrepris avec beaucoup de courage, de lucidité, et au prix d'une immense labeur, d'élucider le problème épineux des droits des minorités dans un pays dont la religion d'Etat est l'Islam. Il ne s'est pas contenté de consulter la littérature très abondante sur le sujet, en arabe et en français, mais il a pris la peine de passer une année en Egypte (du 1er novembre 1976 au 30 octobre 1977) où il a recueilli une documentation de première main auprès des intéressés eux-mêmes et en interrogeant un grand nombre de personnalités tant musulmanes que chrétiennes.

Fidèle à la méthode d'exposition des juristes français, l'auteur a divisé et subdivisé son texte d'une façon très claire de façon à en rendre la lecture aisée. Voici les grandes divisions de l'ouvrage.

Partie I. Transition des systèmes confessionnels aux systèmes laïques. Etudes historico-juridiques.

Sous-Partie I. La transition aux systèmes laïques en Europe.

Sous-Partie II. La transition au système laïque en pays d'Islam.

Partie II. L'ordre juridique confessionnel en Egypte et son avenir.

Sous-Partie I. Caractère confessionnel de l'ordre juridique égyptien.

Sous-Partie II. Impact de la religion sur les conflits de lois et de juridiction.

Sous-Partie III. Impact de la religion sur la condition juridique.

Conclusion: L'avenir de l'ordre juridique égyptien à la lumière des documents des Nations Unies.

Sept annexes:

- I. Memorandum de l'Association de la Nation Copte aux honorables Messieurs Président et Membres de la Commission du projet de la Constitution.
- II. L'Egypte et les Coptes. Memorandum sur les événements actuels à l'intention de Messieurs les responsables.
- III. Memorandum du Saint-Synode au Gouvernement concernant les restrictions des droits des Coptes dans le domaine du droit civil, des postes clés et de la représentation politique.
- IV. Memorandum du Saint-Synode au Gouvernement concernant l'applicabilité des normes islamiques pénales et autres aux chrétiens d'Egypte.
- V. Memorandum du Saint-Synode concernant les méthodes inadmissibles de la conversion à l'Islam et les abus dans l'application des normes sur l'apostasie à l'encontre des chrétiens.
- VI. Memorandum de l'assemblée des prêtres, du Conseil communautaire et des représentants du peuple copte d'Alexandrie réunis en congrès au Patriarcat le 17 décembre 1976, en présence du Pape Shenouda III.
- VII. Memorandum du Conseil communautaire de l'évêché d'Assiout.

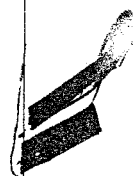
Ouvrage documentaire indispensable pour tous ceux qui s'occupent de la situation des minorités chrétiennes en pays d'Islam. Les promoteurs du dialogue islamo-chrétien devraient porter leur attention sur les difficultés signalées dans ce livre et travailler à faire disparaître tout ce qui s'oppose à une pacifique convivence entre chrétiens et musulmans.

G.C.A.

MIDEO, v. XV, pp. 367-377, 1982 Beyrouth.
Not: Makale 317-329 sayfalari arasindadir.

HARB
- MUSTEFA
ZIMMI

11 TEMMUZ 1991

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
İSLÂM HUKUKU BİLİM DALI

İSLÂM HUKUKUNDA MÜSTE'MEN (YABANCILAR) HUKUKU
(DÖRT HALİFE DÖNEMİ)

(Yüksek Lisans Tezi)

HASAN SERHAT YETER

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet ERDOĞAN

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	84481
Tas. No:	347.22 YET.İ

İstanbul - 2002

TSZ

21 ŞUBAT 2003

MAHMİLİK VE MAHMİLER HAKKINDA FRAŞERLİ MEHDİ'NİN DEĞERLENDİRMELERİ

Mehmet CANATAR*

Câhiliye devrinde ve İslam'ın ilk dönemlerinde Araplar arasında yaygın bir müessesesi¹ olarak mevcut olup İslam'dan sonra ise; İslam ülkesine girmek ya da teslim olmak isteyen yabancı bir kimseye verilen can ve mal güvenliğini ifade eden, ahidnâme ve emân kelimelerine yakın ve eş anlamlı olarak da kullanıldığını bildiğimiz "himâye", Arapça'da kelime olarak "korumak, saklamak, müdafaa etmek, zarar verecek şeylere engel olmak" anlamına gelmektedir. Terim olarak ise himâye; kişi, aile vs. toplulukların bir saldırıya karşı birbirlerini korumasını ifade etmekte olup, belli bir süreyle sınırlı olması açısından zimmî ve zimmet kelimesiyle farklılık gösteren bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aslı "mahmûy" olan mahmî kelimesi ise, himâye kökünden ism-i mef'ûl olup müdafaa olunan, birinin taht-i himayesinde bulunan² demektir. Bu tabirin emn kökünden; isti'mân kelimesinden gelen "müste'min/müste'men" biçiminde de kullanıldığını görmekteyiz³. Bunlardan müste'min, ism-i fâil vezninde olup emân talebinde bulunan, emân isteyen, canını kurtarmak şartıyla teslim olan demektir. Müste'men ise ism-i mef'ûl olup kendisine emân verilmiş olan, bir ceñbe devletinin ülkesinde ikamet eden demektir⁴.

Fraşerli Mehdî'ye göre; kanun veya ahidnâmelerden kaynaklanmayan mahmilik sıfatı ise, bir suiistimâl neticesi olarak teessüs etmiş olup, mahmî unvanının tamamen yabancılara teşbih edilmesi de doğru değildir. Yine ona

* Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.

¹ Nebi Bozkurt, "Himaye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (=DİA)*, XVIII, İstanbul 1998, s. 56.

² Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, Dersa'âdet 1317, s. 1305.

³ Mübahat S. Kütükoğlu, "Ahidnâme (Türk Tarihi)", *DİA*, I, İstanbul 1988, s. 537-539.

⁴ Ş.Samî, *a.g.e.*, s. 1335; Nebi Bozkurt, "Eman", *DİA*, XI, İstanbul 1995, s. 75.

ISAM 147681

09 EKİM 2006

MADE YAYINLANMADAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Prof. Dr. Mübahat S. Kütükoğluna Armağan,

Editör: Zeynep Tarım Ertuğ, İstanbul 2006, s. 285-307.

Müste'men

LE STATUT DE *MUSTA'MIN*, ENTRE DROIT ET POLITIQUE

Gilles Veinstein

THE OTTOMAN EMPIRE: MYTHS, REALITIES AND 'BLACK HOLES'

CONTRIBUTIONS
IN HONOUR OF COLIN IMBER

Edited by

Eugenia Kermeli and Oktay Özel

09 AĞU 2007

MADRE...
SONRA...
KÜTÜPHANESİ

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	163539
Tas. No:	956.07 OTT. E

THE ISIS PRESS
ISTANBUL
2006

La présence d'étrangers chrétiens sur certains points de l'Empire ottoman était une condition nécessaire au commerce entre les états du Grand Seigneur et les pays de l'Europe occidentale, du *Frenğistân* - un commerce également souhaité par chacune des deux parties. Or cette présence posait un problème fondamental, au regard de la loi musulmane: ces ressortissants francs, sujets d'Etats qui n'avaient pas fait leur soumission à l'islam, ne disposaient pas des protections du statut de *zimmî*: ils demeuraient des infidèles *harbî*. Comme tels, ils étaient susceptibles, à tout instant, d'être réduits à l'esclavage par le premier musulman venu, et leurs biens d'être confisqués - une situation qui, même théorique, n'était guère compatible avec la bonne marche des affaires. Pour écarter ces menaces et donner à l'étranger infidèle les garanties indispensables dans ses déplacements, dans ses lieux de résidence et dans l'accomplissement de ses transactions, une solution était néanmoins offerte par l'arsenal juridique: il suffisait que lui-même ou, plus globalement, le prince dont il dépendait, ait reçu du sultan un sauf-conduit temporaire (*amân*).¹ Les capitulations (*'ahdnâme*) accordées par le sultan à un certain nombre de pays avec lesquels il était en bonne intelligence, se substituant aux «lettres d'*amân*» des temps plus anciens, apportaient ces garanties nécessaires aux nationaux des pays que le sultan voulait favoriser. Ces derniers cessaient d'être des *harbî*: ils devenaient des *musta'min* (*müste'men*).

Les *musta'min* étaient non seulement bénéficiaires des privilèges et exemptions inscrits dans les capitulations mais ils échappaient également aux obligations des *zimmî*, particulièrement au paiement de la capitation (*cizye*, *harâc*). Ce distingo restait cependant fragile car il n'y avait pas de différence essentielle entre les deux catégories.² L'état de *musta'min* n'était pas un statut à proprement parler mais seulement une situation temporaire qui, en se

¹ J. Schacht, "Amân", *ETI*, I, 441-442; M. Khadruri, *War and Peace in the Law of Islam* (Baltimore, 1955), 168, 225.

² Schacht souligne ainsi qu'à l'origine l'*amân* ne se distinguait pas du concept plus général de *zimma*; art. cit. Le sultan exprimait la même idée lorsque, accordant aux Vénitiens la possibilité de témoigner en justice contre ses sujets infidèles, il justifiait cette concession aux premiers en constatant que tous les mécréants formaient une seule et même communauté (*cümle keferer millet-i vâhîde olduđu ecilden...*); cf., par ex., le '*ahdnâme* de 1540 à Venise', M. T. Gökbilgin, "Venedik Devlet Arşivindeki Vesikalar Külliyyatında Kanunî Sultan Süleyman Devri Belgeleri", *Belgeler*, 1/2 (1964), 126.

173-188

Makale Zimmi posetindedir.

- Siyer
- Ahkâm (FKH)
- Zimmi (FKH)
- Siyer (FKH)
- Hususî (FKH)

İSLAMDA DEVLETLER HUKUKU*

Prof. Dr. Muhammed HAMİDULLAH
Çev. Dr. Abdulkadir ŞENER

G İ R İ Ş

Biz, bu nâdir ve değerli kitabı ilim ve fikir adamlarına, araştırmacılara sunmakla mutlu yuz. Sözünü ettiğim kitab, İbn Kayyim el-Cevziyye'nin *Ahkâmu Ehli'z-Zimme* adlı eseridir. Bu eserin bölümleri, İslam devletinin İslam ülkesinde oturan yabancı ve azınlıklara karşı olan muamelelerini ele almaktadır. Bu konu, eski İslam hukukçularının "Siyer" adını verdikleri fıkıh dalının bir kısmını teşkil eder. Biz, fikh'in bu dalına şimdi "Devletler Umumi ve Hususi Hukuku" adını veriyoruz. Bu kitabı lâıyıkıyla anlayabilmeleri için okuyucuların, onun bölümleri ve ihtivâ ettiği şeylerle eski ve yeni milletlerin azınlıklarla olan muamelelerindeki usul ve kaideleri karşılaştırmaları gerekir.

DEVLETLER HUKUKU TARİHİNDE MÜSLÜMANLARIN PAYI

Her insan -belki her hayvan- tabû olarak yakınlarıyla yabancıları ayırd edecek şekilde yaratılmıştır. Fitrat dini olan İslam da, bu gibi fitrî itilimleri bilmezlikten gelmemiş, aksine bunların varlığını kabul etmiş, onları en doğru olan bir yola sevk ederek, kötüye kullanılmasının önüne geçmiş, onlardan zulüm ve aşırılık gibi kötülükleri uzaklaştırmıştır.

İslam hukukçuları, kitaplarında İslam devletinde yaşayan zimmi-lerle ilgili konuları uzun ve müstakil bölümlerde ele almışlardır. Bu bölümler, Devletler Hukuku ile ilgili araştırmaların renklerini teşkil et-

* Bu yazının Arapça aslı, İbn Kayyim el-Cevziyye'nin *Ahkâmu Ehli'z-Zimme* (Tahkik: Prof. Dr. Subhî Salih, I. bası, Matba'atu Câmi'ati Dimâşk, Şam 1961) adlı eserinin başında (c. I, s. 74-95), "Mukaddime fi İlmü's-Siyer ev Hukuku'd-Duvel fi'l-İslâm" başlığı altında yayımlanmıştır. Çeviren.

Çünkü insan mı kıyas eylediniz biz ki «şey»iz!
Paranın sakına, bazusuna müstefreşeyiz!

Mithat Cemal Kuntay

MÜSTEFTİ (مستفتی) [Fık.] İstifta eden, fetva istiyen, şer'an bir müşkülün hal ve beyan edilmesini talep eyliyen mânalarına gelir bir tâbirdir. Fetva verene «müfti», fetva vermiye «ifta», fetva istemiye «istifta» denilir.

MÜSTEMEN (مستامن) [Ida.] Osmanlı devleti ile sulh halinde bulunan ve uhude (ahidlere) müsteniden memleket içinde yaşayan ecnebler hakkında kullanılan bir tâbirdir. Başka bir tarifile Osmanlı ülkesinde oturmalarına müsaade olunan yabancı devlet tebaasıdır denir.

Süleyman Sudi efendi (ölümü 1895) (Defter-i muktesit, cilt 3, sayfa 166 haşiyesi) müstemeni şöyle izah ediyor: «Bir memlekete hariçten gelip mesken ittihaz etmiş ve o memleket ahalisinin malik olduğu hukuk ve imtiyazın haricinde bazı müstesna hallere de mazhar olmuş olan şahıslardır ki ekseriya Devlet-i aliyyede ticaret yapan ecnebi tebaa bu kabildendir.»

Ecnebi memleketlerde seyahat ve ikamet eden müslümanlar da bu sıfatla anılırlardı. Aman dilemiş demek olan istimandan gelen müstemeni «harbînin karşılığıdır. Şeriat lisanında «harbî» İslâm diyarına (memleketine) giren tüccarlara verilen addır. Müstemeni olanlar İslâm diyarında bir seneden az oturacak olurlarsa «harbî», bir sene veya bir seneden ziyade ikamet eyliyecek ve yahut yerleşip kalacak olurlarsa «zimmi» sayılırlardı. Müstemeni harbîliklerini muhafaza ettikleri müddetçe «ciyze» ile mükellef tutulmazlardı.

MÜSTESNA EVKAF (مستثنا اوقاف) Evkaf nezaretinin teşekkülünden evvel ve sonra hükümetin müdahalesi olmaksızın mütevellileri tarafından idare olunan vakıflara verilen addır.

Müstesna evkaf iki kısımdı: Eskidenberi müstesna tutulanlar, istisnaya dahil edilenler. Eskidenberi müstesna tutulanlar sekiz tane idi.

- 1 — Celâleddin-i Rumi evkafı «evkafı Celâliyye»
- 2 — Hacı Bektaş-ı Veli evkafı
- 3 — Abdülkadir Ceylânî evkafı
- 4 — Hacı Bayram-ı Veli evkafı
- 5 — Gazi Mihal Bey evkafı
- 6 — Gazi Ali Bey evkafı
- 7 — Gazi Süleyman Bey evkafı
- 8 — Gazi Evrenos evkafı.

Bunlar mütevellileri marifetiyle idare ve ta'sir olunurdu. Yalnız muhasebelerin rü'yeti

ve vakıf şartlarına riayet edilmediği keyfiyyetine Evkaf Nezaretince nezaret edilirdi.

Sonradan istisnaiyyete dahil edilenler üç kısımdı. Birinci kısım on dört tane idi:

- 1 — Zağnos Paşa evkafı
- 2 — Emir Ahmet-ül-Buharî evkafı
- 3 — Şeyh Sinan Erdebilî evkafı
- 4 — Himmet Efendi evkafı
- 5 — Firuz Bey evkafı
- 6 — Tur Ali Bey evkafı
- 7 — Şeyh Şüca-üd-din-i Veli evkafı
- 8 — Bazırgân Hacı Mehmet Efendi evkafı
- 9 — Candarlı Kara Halil Hayreddin Paşa evkafı
- 10 — Germiyan Zade Yakub Çelebi evkafı
- 11 — İshak Fakih evkafı
- 12 — Bedrüddin Parsî Bey evkafı
- 13 — Molla Şemsüddin-ül-Fenarî evkafı
- 14 — Abdülcebbar Zade Mustafa Bey evkafı

İkinci kısım; teşçilleri tarihinden itibaren mütevellileri tarafından müstesna suretiyle idare olunan vakıflardı:

Şeyhülislâm Arif Hikmet Bey, Lâ'li Zade Abdülkadir Efendi, Emir-i Buhari şeyhine meşruta Abdüllâtif Efendi, Bab-üs-saade ağalığına meşruta Gazanfer Ağa, Galata mevlevihanesine meşruta İskender Paşa, Sürahi Ahmet Ağa, Gümrük Emiri Hasan Ağa, Ahmet Dede, Yenikapı mevlevihanesine meşruta Kâtip Mehmet Efendi, Merkez Efendi vakiyle meşihata meşruta Huma hatun Gallesi, Bevvaban-ı sultani mihamına meşruta Hayreddin Ağa, Eyüp'te Özbekler şeyhine meşruta Sadr-ı esbak Reşit Paşa, Aitunî Zade İsmail Paşa, Sadr-ı esbak Mehmet Ali Paşa, Türbedaran-ı Hassa, Sara-yı sim sakabaşlarına meşruta, Saray ortakapı kol ağalarına meşruta, Hayyatın-i Hassa ocağına meşruta.

Üçüncü kısım; sonradan istisnaiyyeti tasdik olunan vakıflar:

Serasker Hasan Rıza Paşa, Gazi Kara Halil Hayreddin Paşa, Molla Şemsüddin-i Fenarî, Muhiddin-i Fenarî ve Ali Fenarî, Maarif Nazırı Zühtü Paşa.

Bunlardan mevkuf-ıun aleyhleri arazi olanların âşârı ihale olunduğu surette hükümetçe müzayede ve ihalesi yapılır, mültezimlerinin senetleri mütevellilerine verilir. Emanete idare edildiği surette tâ'siri mütevellilerine bırakılırdı. Diğerlerinde olduğu gibi bunların da muhasebelerinin rü'yeti ve vakıf şartlarına riayet edilip edilmediği keyfiyyetine Evkaf nezaretince nezaret edilirdi.

1908 İnkılâbından sonra ilk sekizin istisnaiyyeti ipka edilmiş, ötekilerin istisnaiyyeti

المستأمن

أجد المسلمين، والفرق بين المستأمنين وبين أهل الذمة، أن الأمان لأهل الذمة مؤبد، وللمستأمنين مؤقت^(٣).

والأصل أن غير المسلم الذي لم يحصل على الذمة لا يمكن من الإقامة الدائمة في دار الإسلام، وإنما يمكن من الإقامة اليسيرة بالأمان المؤقت ويسمى صاحب الأمان (المستأمن).

وجمهور الفقهاء الحنفية والشافعية والحنابلة على أن مدة الإقامة في دار الإسلام للمستأمن لا تبلغ سنة، فإذا أقام فيها سنة كاملة أو أكثر تفرض عليه الجزية ويصير بعدها ذمياً، فطول إقامة غير المسلمين قرينة على رضاهم بالإقامة الدائمة وقبولهم شروط أهل الذمة.

وإذ لم يضرب له مدة قال أكثر الحنفية يصير ذمياً بإقامته سنة فإن أقام المستأمن فأطال المقام أمر بالخروج فإن أقام بعد ذلك حولا وضعت عليه الجزية، واعتبار السنة من تاريخ إنذار الإمام له بالخروج فلو أقام سنين من غير أن يتقدم إليه الإمام بالخروج فله الرجوع إلى دار الحرب ولا يصير ذمياً^(٤).

أ. د/ فرج السيد عنبر

لغة: الأمن ضد الخوف وهو: عدم توقع مكروه في الزمان الآتي، ولا يخرج استعمال الفقهاء له عن المعنى اللغوي^(١).

والأمان ضد الخوف، يقال آمنت الأسير: أعطيته الأمان فأمن، فهو كالأمن.

وأما شرعا: فله معنى يختلف عن الأمن إذ هو عندهم: عقد يفيد ترك القتال مع الكفار فردا أو جماعة مؤقتا أو مؤبدا^(٢).

الأمان قسمان، الأول: أمان يعقده الإمام أو نائبه، وهو نوعان: مؤقت، وهو ما يسمى بالهدنة وبالمعاهدة وبالموادعة، وهو عقد على ترك القتال مدة معلومة.

والنوع الثاني: الأمان المؤبد، وهو ما يسمى بعقد الذمة، وهو إقرار بعض الكفار على كفرهم بشرط بذل الجزية والتزام أحكام الإسلام والأصل فيه قوله تعالى: ﴿قاتلوا الذين لا يؤمنون بالله ولا باليوم الآخر ولا يحرمون ما حرم الله ورسوله ولا يدينون دين الحق من الذين أتوا الكتاب حتى يعطوا الجزية عن يد وهم صاغرون﴾ (التوبة ٢٩).

المراد بالمستأمن عند الفقهاء: من دخل دار الإسلام على أمان مؤقت من قبل الإمام أو

مراجع الاستزادة

- ١ - لسان العرب ١٤٠/١، المصباح المنير ٢٤/١، المجموع شرح المهذب ٨٠/٧ بدائع الصنائع ٤٧/١.
- ٢ - بدائع الصنائع ١٠٥/٧، ١٠٧، ١٠٩، ١١١، منح الجليل ٧٥٦/١، ٧٦٥، ٧٦٦، المهذب للشيرازي ٢٥٤، ٢٦٠، ٣٦٢، نهاية المحتاج ١٠٠/٨، ١٠٢، المغني لابن قدامة ٧٩/١٣ وما بعدها.
- ٣ - بدائع الصنائع ١٠٦/٧، حاشية ابن عابدين ٢٤٨/٣، الشرح الصغير ٢٨٢/٢، حاشية القليوبي على شرح المحلى ٢٢٥/٤، المغني لابن قدامة ٧٩/١٣ وما بعدها.
- ٤ - بدائع الصنائع ١١٠/٧، الأحكام السلطانية للماوردي ١٤٦، الأحكام السلطانية لأبي يعلى ١٤٥، فتح القدير على الهداية ٢٧٢/٥ الخراج لأبي يوسف ص ١٨٩.

الدكتور إدوار غالى الذهبى

معاملة غير المسلمين فى المجتمع الإسلامى

فاز هذا الكتاب بالجائزة الأولى فى مسابقة
وقف الفنجري لخدمة الدعوة والفقہ
الإسلامى عن سنة ١٩٩٣ . وكانت لجنة
تقييم البحوث مشكلة من :

- ١ - فضيلة الأستاذ الدكتور محمد سيد طنطاوى - مفتى الجمهورية
- ٢ - الأستاذ الدكتور عبد الصبور مرزوق - الأمين العام للمجلس الأعلى
للشئون الإسلامية
- ٣ - الأستاذ الدكتور محمد شوقى الفنجري - أستاذ الاقتصاد الإسلامى
وركيل مجلس الدولة الأسبق.
- ٤ - الأستاذ المستشار عزت رياض على - رئيس هيئة قضايا الدولة.

gayri müslim
zimmî
müstemen

26 EKİM 1995

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	34251
Tasnif No:	342.5297 DFH.M

الطبعة الأولى - ١٩٩٣

الناشر
مكتبة غريب
٣٠١ شارع كامل مرزوق (المنارة)
تليفون ٩٠٢١٠٧

İSLÂM DEVLETLERİNDE MÜSLÜMAN OLMAYANLARIN DURUMU

Prof. Dr. Hüseyin G. YURDAYDIN

Giriş

Bilindiği üzere, İslâm hukukuna göre müslüman olmayan insanlar iki kısma ayrılırlar. Bunların bir kısmı, müşriktirler, bir kısmı da ehl-i Kitaptırlar. Müşriklere bir kitap gönderilmemiştir. Onlar, Tanrıya ortak koşarlar. İslâm toplumlarında bunların yeri, söz konusu değildir. Ehl-i Kitap olanlar ise, Yahudiler, Hıristiyanlar, Sabîiler ve Mecûsiler (Zerdüştiler)'dir. Sabîiler ve Mecûsilerin vahyedilmiş kitaplarının kayboldukları kabul edilmiştir.

H z . M u h a m m e d 'in Medine'ye hicreti ile birlikte, İslâm toplumu içinde müslüman olmayanların durumunun ne olacağı konusu da ortaya çıkmıştır. Gerçekten H z . M u h a m m e d , Medine'ye hicret ettiği zaman, kendisini üç farklı topluluğun içinde buldu. Müslümanlar, Yahudiler ve Putperestler. Putperestlerin bir kısmı müslüman olmuş, olmayanlar da Medine'yi terketmişlerdi. Yahudilerle olan anlaşmazlıkların sonucu olarak onların bir kısmı da Medine'den ayrıldılar. Medine'de kalanlar ise, "ehl-i zimmet" olarak İslâm toplumu içinde yaşamaya devam ettiler. Böylece İslâm hukukunun müslüman olmayanlarla ilgili hükümleri ortaya çıkmaya başladı ve Hz. Muhammed'in müslüman olmayanlarla yapmış olduğu anlaşmalar, bu hükümlerin esasını teşkil etti. Örneğin H. 7 / M. 629 tarihinde Hayber Yahudileri ile bir anlaşma yapılmıştı. Bu anlaşmaya göre, "halk yerinde kalacak, malları elinden alınmayacak, ancak buna karşılık onlar da her yıl mahsullerinin yarısını verecekler" idi.¹ Daha sonra Fedek ve Vadi'u'l-Kura Yahudileri de aynı şartlarla anlaşmalar yaptılar. Bahreyn seferi sonunda yapılan anlaşmaya göre ise, müslüman olmayan halktan "cizyetü'l-arz" denilen bir vergi

1 Bkz. A. Fattal, *Le Statut Legal des Non-Musulmanes en Pays d'Islam*, Beyrut 1958, p. 28; Y. Ercan, *Osmanlı İmparatorluğunda Müslüman Olmayan Halkın Hukukî ve İotimâî Durumu*, 1300-1600, Ankara 1972, s.3. (Basılmamış Doktora tezi); M u s t a f a F a y d a , *Hz. Ömer Zamanında Gayr-i Müslimler*, Ankara 1979. s. 90 vd. (Basılmamış Doçentlik tezi).

الأوضاع القانونية

للنصارى واليهود

في الديار الإسلامية حتى الفتح العثماني

تأليف
الدكتور حسن الزين

gayrimüslim
zimmi
müstemim

وزارة الفكر والحديث
للطباعة والنشر
داه

1988

اُعتمدت جامعة شمال باريس لهذا الكتاب
لمناقشة دكتوراه دولة
في القانون

05 ARALIK 1995

IRCCA: 21642
Beirut

27 OCAK 1992

140 - الغنوشي (راشد)
حقوق المواطنة : وضعية غير المسلم في المجتمع الإسلامي / راشد الغنوشي - تونس :

راشد الغنوشي، 1989 (تونس : مطبعة تونس قرطاج) - 103 ص. ! 23 سم.

ملاحظات ببليوغرافية

(مسفر) : 2.000 د.ت. إ.ق. 89/426 ISBN 9973-726-44-8

297 - الإسلام و الأجنبي، دراسة إجتماعية

- HARSİ
- MÜSTEMİN
- ZİMMİ